

Kapcsolódó szolgáltatásként szerdánként egy szakember, *Csató Zsuzsa* fogadja az érdeklődőket. A társaság révén értesülünk a legfrissebb szakmai tudnivalókról, konferenciákról, kezdeményezésekről. Ezt nagyon fontosnak tartjuk, köszönet érte.

Mi minden lehet még a tarsolyunkban, ami csökkenti a hátrányokat? A könyvtárosok nyitottsága, saját előítéleteink legyőzése, megfelelő kontaktus kialakítása, az előadásom elején vallott elvek alkalmazása, érdekvédelem – különösen a gyerekek esetében –, és persze pénz is gépesítésre, akadálymentesítésre, továbbképzésre stb.

Másfelől különböző módszerek, amelyeket alkalmazva közelebb visszük a könyvtár életét, szolgáltatásait, a könyveket a felhasználókhoz. Ilyen például a bábozás, a meseposztócska használata, a könyvdominó, a memóriajáték, a vásári képmutogató, az állóképek készítése, eljátszása.

Nagyon fontos, hogy a rólunk szóló tudnivalókat egyszerűen és érthetően fogalmazzuk meg, használjunk piktogramokat, melyeket az olvasni nem tudó is megért, valamint az, hogy az akadálymentesség természetes legyen, a számítógépeken felhasználóbarát programok legyenek – a fogyatékosághoz alkalmazkodva. És még mennyi minden! Van tehát feladat bőven.

Saját tapasztalatomra alapozva vallom *Antoine de Saint-Exupéry* gondolatát: „Mert sokszor a mosoly a lényeg. A mosollyal fizetni lehet. A mosollyal kárpótolni lehet. A mosollyal lehet életet adni. És van mosoly, melyért meghal az ember.”

Kucska Zsuzsa

A jászok és a kunok földjén

Ez év nyarán kezdte meg a Magyar Könyvtárosok Egyesülete (MKE) Helyismereti Könyvtárosok Szervezete (HKSZ) éves konferenciáinak második dekádját. Az „újrakezdéshez” nem is választhattak volna méltóbb helyszínt, mint Szolnokot, a HKSZ jelenlegi elnökének szűkebb pátriáját. A rendezvényt szervező és annak otthont adó intézmény, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Verseyhy Ferenc Megyei Könyvtár igazgatója, *Bertalanné Kovács Piroska* és munkatársai lelkes és fáradságot nem kímélő módon álltak ugyanis *Takáts Béla* igazgatóhelyettes mel-

lé. Ennek eredményeként a HKSZ XI. Országos Tanácskozása (Szolnok, 2004. július 14–16.) méltán öregbíti tovább könyvtárunk és az MKE Helyismereti Szekciójának hírét-nevét.

A történések szakmai elemzését – felkészültségének mértéke szerint – ki-ki elvégezheti a *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros* rövidesen megjelenő legújabb számában olvasható cikkek, illetve a hagyományosan publikálásra kerülő előadások olvasása során. Jómagam ezennel csupán arra merek vállalkozni, hogy egy szubjektív beszámolón keresztül hírt adjak arról, miért is volt jó nekünk Szolnokra menni.

Az idei tanácskozásunk témájának választott három fogalom, *helyismeret-digitalizálás-Európai Unió* összefüggéseinek felvillantása, a belőlük fakadó feladataink felismertetése volt a rendezvény elsődleges célja. E célt megvalósítandó kérték fel az első napi előadókat, akik jelentősen eltérő nézőpontból fókuszáltak a kérdésre.

A megnyitót követő első előadó *Galambosi András*, az Informatikai és Hírközlési Minisztérium főosztályvezető-helyettese például a *Nemzeti Digitális Adattár* (NDA) és a könyvtárak együttműködésének szükségességét és lehetőségeit vizsgálva elmondta: „Az NDA a nemzeti kultúra fenntartása és továbbélése szempontjából kiemelkedően fontos értékek, dokumentumok, adatbázisok, szolgáltatások digitális környezetbe történő átmentésére, digitális fenntartására, megőrzésére törekszik.” Nem véletlen tehát, hogy keresi a kapcsolatot a könyvtárakkal két okból is. Egyrészt, mert a fent jellemzett tartalmak jelentős része a könyvtárakban lelhető fel, másrészt, hogy az általunk végzett digitalizálási tevékenység az archiváláshoz kívánatos módon menjen végbe.

sát. Ennek a gondolatnak jegyében kitért a MOKKA fejlesztésének fontosságára is.

Rövid szünet után *dr. Mlinarics József*, a Magyar Tartalomipari Szövetség ügyvezető elnöke ismét új vetületben adott képet a digitalizálási tevékenység jelenlegi helyzetéről. Mindenekelőtt leszögezte: „A tartalom digitalizálása üzlet.” Ennek tudatában meg kell keresnünk a helyi információk hasznosításának lehetőségeit, hiszen „ha munkát fektetnek be valamibe, azért kapják ellen-

Következő előadónk *Monok István*, az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) főigazgatója a digitalizálási elképzeléseiről, terveikről, a jelenleg már folyó munkálatokról adott rövid áttekintést. Szólt az ún. *Nemzeti Digitális Könyvtárról* kialakított elképzelésekről. Kijelentette: „Ami az interneten elérhető, az felértékelődik”. Éppen ezért szükséges egy nemzeti fejlesztési terv mentén egybehangoltan, együttműködve végezni a katalógusok és nyilvántartások digitalizálá-

szolgáltatást”. Meghatározta a tartalomipar fogalmát is. Ezek szerint: a tartalomipart a digitalizált információk gyűjtésével, értékesítésével, feldolgozásával és terjesztésével foglalkozó, valamint az ehhez a tevékenységhez szükséges infrastruktúra működtetését biztosító szervezetek alkotják. Munkájuk kiterjed a belföldi piac dinamizálására, a kedvező társadalmi és gazdasági környezet kialakítására, a külföldi piaci jelenlét fejlesztésére, valamint a jogi környezet biztosítására.

E jogi környezetről hallottunk *dr. Tóth Péter Benjaminsz*, az ARTISJUS Magyar Szerzői Jogvédő Iroda Egyesület jogászának előadásában. Ő a digitalizálás és a digitális közzététel szerzői jogi vonatkozásait próbálta röviden körüljárni. Egy mérlegként írta le a helyzetet, melynek egyik serpenyőjében a közgyűjtemények, a másikon pedig a szerzők, a kiadók stb. vannak. Kijelentette: „A szerzői jog mindig a mérlegnek az utóbbi tányérján elhelyezkedőket fogja támogatni, mivel a szerzők nem állami támogatásból élnek.” Előadását hallgatva talán nem voltam egyedül az az érzéssel, hogy közel

Cédére írja, digitalizálja EU-kompatibilis módon!

A második napi délelőtti programot kezdő *Moldován István*, az OSZK osztályvezetője és *Drótos László*, az OSZK főmunkatársa, előadásaikban a Magyar Elektronikus Könyvtár építése, fejlesztése során nyert tapasztalataik alapján próbálták összefoglalni azokat a problémákat, melyek nehezítik a digitalizálási tevékenységet.

Alapvető gondként fogalmazták meg, hogy nin-

sem egyértelmű még a közgyűjtemények szolgáltatásaival kapcsolatos jogi szabályozás. Azok a bizonyos malmok, úgy tűnik, lassan őrlnek, aminek olykor tán itt-ott örülnek is.

A fent vázolt előadásokat követően még számos meglepetést tartogattak részünkre vendéglátóink. Ezek közé tartozott a Nádor Rendszerház, a Canon és a Microsoft támogatásával létrejött hardverbemutató. Jelesen, olyan digitalizáló eszközökről esett szó, melyek valóban nagymértékben kitágítanák lehetőségeinket, ha lenne rá pénzünk.

Természetesen volt *baráti találkozó*, amelynek keretében szolnoki kolléganőink alkalmi, de nem „pályakezdő” kórusának szirénhangjai próbálták a következő műsorszámnak tartogatott táncházba csábítani a jelenlevőket. Az elhangzott utolsó kórusmű a tanácskozás mottója is lehetett volna, ezért hadd álljon itt a maga teljességében:

AD NOTAM: MINT A MÓKUS FENN A FÁN
(Loránd István – B. Radó Lili – Takáts Béla)

Mint a mókus fenn a fán, a könyvtáros oly vidám,
Ha kész a sajtófigyeléssel!
Helyi szerzők műveit, a gépébe írja be,
Adatbázisa a könyvtár lelke!

Képeslap, aprónyomtatvány, brossúra:
nem jelenthet gondot!

csenek elfogadott normatívák, nincs biztos digitalizálási stratégia, elaprózódó kezdeményezések jellemzik a digitális vagyon építését. Hiányzik továbbá egy ún. *jó példa rendszer*, mely a követendő útra vezetné a keresőket.

Moldován István a MINERVAPLUS projekt célkitűzéseinek megvalósításában való együttműködésünk fontosságát hangsúlyozta. E projekt ugyanis „az európai uniós tagállamok minisztériumai közötti együttműködés, mely a kulturális és tudományos tartalmak digitalizálását hangolja össze. A program célja egy közösen elfogadott európai platform kialakítása a digitalizálásra, metaadatokra és a hosszú távú megőrzésre vonatkozó ajánlások és irányelvek megfogalmazása formájában. A nemzeti programok koordinálása mellett az európai országok, nemzetközi szervezetek és projektek közti kapcsolatok kiépítését is segíti. A program ezenfelül tanácsadó szerepet lát el, mely a már működő jó példák összegyűjtését, valamint a lundi alapelvek elfogadását és terjesztését szorgalmazza.”

Drótos László az elektronikus könyvtárakkal szemben támasztott követelményeket vette számba. Ezek szerint az elektronikus könyvtárnak kell, hogy legyen gyűjtőköre, gyűjtemény ismertetője, gyarapodási politikája, folyamatos frissítése. Képezze le a valóságot, és biztosítsa a metaadatok cseréjét. Ki kell alakulnia egy dokumentumcserének, mivel saját digitalizálással nehéz feltölteni az elektronikus könyvtárakat.

A továbbiakban még *dr. Koltay Klára*, a Debreceni Egyetemi Könyvtár főigazgató-helyettese és *Bacsza András*, a Neumann-ház munkatársa osztotta meg velünk gondolatait a képek illetve szövegek digitalizálásának során felmerült kérdésekről. A szövegek digitalizálásának óriási előnye a teljes szövegben való kereshetőség. Hátránya a képek digitalizálásához viszonyítva, hogy öt-tízszer több időt igényel, nem lehet minden szöveget (pl. képletek, hangjegyek, speciális jelek) digitalizálni, és bizonyos információelemek (betűtípus, korra jellemző sajátosságok, tipográfia stb.) elvesznek. Néhány olyan dologra is kitértek, melyekre fontos ügyelnünk a szövegdigitalizálás során. Ilyenek például: a nemzetközi ajánlások (W3C) figyelembevétele, a platformfüggetlenség, a kompatibilitás, a nyílt, dokumentált felépítés és a forráskódok elérhetősége.

Végezetül három könyvtár digitalizálási tevékenységének eredményeiből kaptunk ízelítőt. *Tózsér Istvánné* az egri Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár, *Szepesi Judit* a hódmezővásárhelyi Németh László Városi Könyvtár, *dr. Nemes Erzsébet* pedig a KSH ilyen irányú munkálkodásából mutatott gyakorlati példát. Engem különösen az első két gyűjtemény gazdagsága, a mögöttük rejlő sok-sok munka ej-

tett rabul. Készítők előtt ezúton, virtuálisan emelem meg a júliusi forráság miatt akkor otthon hagyott kalapom.

A hagyományos szakmai tanulmányút ezúttal Jászberénybe vezetett, ahol tagtársunk, *Gulyás Erzsébet* és kolléganői szíves fogadtatásban részesítettek minket a jászberényi Városi Könyvtár és Információs Központban. Ezt követően a volt ferences kolostor csodálatosan szép refektóriumát és belső udvarát, valamint a templomot kerestük fel. Megtekintésük után a Jász Múzeumban részesültünk beavatásban a jászok életét meghatározó külső és belső jellemzőket illetően. Szakavatott vezetőnk, *Hortiné dr. Bathó Edit*, a múzeum igazgatónője, egyben a Barkóca és az Árendás Gyermektánc-együttesek egyik irányítója jóvoltából rögtönzött néptáncbemutatót élvezhettünk. Talán mondanom sem kell, ez megalapozta az est további hangulatát.

A záró napon Takáts Béla, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Verseghy Ferenc Könyvtár igazgatóhelyettese előadásában ismét a digitalizálási kísérleteinkben fellelhető anomáliákkal szembesülhettünk. A dolog sürgető időszzerűségére és fontosságára való tekintettel a tanácskozás résztvevői megszavazták, hogy egy javaslattal fordulnak a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumához (NKÖM) illetékeseihez, annak érdekében, hogy mihamarabb érdemi előrelépés szülessen e kérdésben.

Gáncsné Nagy Erzsébet, a győri Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár munkatársa és a HKSZ vezetőségének tagja tollából megszületett *A Magyar Könyvtárosok Egyesülete Helyismereti Könyvtárosok Szervezetének története 1994–2002* című kiadvány, melyet ez alkalommal mutatott be a tagságnak. Hadd méltassam e könyvet *Győri Erzsébet* ajánló soraival: „E szerény ajánló írójának igazi örömet és ismeretgyarapodást okozott a munka olvasása, ugyanezt kívánja mindenkinek, aki kezébe veszi ezt a szinte kötelező olvasmánynak is minősíthető kiadványt.”

Az utolsó részben néhány városi könyvtár helyismereti digitalizációs törekvéseit mutatták be az egyes intézmények vezető munkatársai. Így *Gaál Sándor*, Tiszafüred városi könyvtárának nyugalmazott igazgatója *Kisváros az ezredfordulón – helyi információ, helyismeret, digitalizáció Tiszafüreden*, *Gulyás Erzsébet* *A jászberényi Városi Könyvtár és Információs Központ helyismereti gyűjteménye*, *Varga István*, az Eöt-

vös Károly Városi Könyvtár igazgatója *A Fonyódi Elektronikus Könyvtár – helyismeret a világhálón* és végül dr. Hermann István, a Jókai Mór Városi Könyvtár igazgatója *A digitalizáció lehetőségei egy vidéki könyvtárban, Pápán* címmel tartott előadást.

Mindegyikük mondandójából kicsengett, hogy a nemes értelemben vett lokálpatriotizmus komoly elkötelezettjei. A bemutatottak alapján különösen a Varga István és dr. Hermann István által végzett munka nagysága nyűgözött le engem. Példaértékűnek tekintem munkásságukat, s remélem, a fent említett szakmai egységesítő törekvések segítségével egyre inkább kivívják maguknak, hogy gyűjteményüket minden tekintetben elektronikus könyvtárnak nevezhessék. Addig pedig nagy kitartást és sok örömet kívánok vállalt feladatuk teljesítésében!

Nem is zárhatom e rövid visszatekintést mással, mint hogy mind a magam, mind pedig az összes résztvevő nevében kijelentsem: a szolnoki Verseghy Ferenc Megyei Könyvtár elődeihez méltó módon folytatta a Helyismereti Könyvtárosok Szervezetének „országglását”. Köszönet érte a könyvtár minden dolgozójának és elnökünknek, Takáts Bélának! (*Gerber György*)

JAVASLAT

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete Helyismereti Könyvtárosok Szervezete XI. Országos Tanácskozásának (Szolnok, 2004. július 14–16.) résztvevői azzal a javaslattal és kéréssel fordulnak a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma Könyvtári Főosztályához és a Könyvtári Inté-

zethez, hogy a helyismereti dokumentumok digitalizálása során felvetődő problémáik áttekintésével a megoldáshoz nyújtsanak számukra szakmai segítséget.

1. Az országos tanácskozás résztvevői egyetértenek abban, hogy:

a) a nemzeti kulturális közvagyon egy jelentős része csak a közkönyvtárakban, azok helyismereti részlegeiben lelhető fel, és ezek elsősorban itt számíthatnak kiemelt figyelemre. Szellemi értékeink digitalizálásából ezért ezek az intézmények nem hagyhatók ki;

b) módunk van arra, hogy gyűjteményünk részére – ugyan nyomtatásban megjelenő, de – eredetileg számítógépen készült dokumentumokat szerezzünk be (pl. helyi lapok, nyilvános önkormányzati iratok stb.), így ezek egyidejűleg többféle formában szolgáltatathatók lennének;

c) az interneten napról napra új, gyűjtőkörünkbe tartozó dokumentumok jelennek meg és tűnnek el. Szakmai felelősségünk, hogy ezek megőrzéséről gondoskodjunk.

2. Az országos tanácskozás résztvevői tudják, hogy:

a) a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, a Nemzeti Kulturális Alapprogram, az Informatikai és Hírközlési Minisztérium, fenntartó önkormányzataik, valamint egyéb e célra létrejött szervezetek – elsősorban pályázatok útján – jelentős támogatást nyújtottak és nyújtanak az e feladatok ellátásához szükséges *eszközök* beszerzésére;

b) preferálják és anyagilag is támogatják e feladatok ellátását, digitális szolgáltatások létrehozását;

c) a Nemzeti Digitális Adattár célkitűzései egybevágóak törekvéseikkel.

3. Az országos tanácskozás résztvevői ugyanakkor úgy látják, hogy:

a) képek digitalizálása során magukra maradnak a kimenet minőségének meghatározásában;

b) szöveg digitalizálása esetén öletszerűen kapnak javaslatot a formátumra (formázásokat nem tartalmazó egyszerű szöveg, SGML);

c) nem megoldott digitalizált állományuk szolgáltatása az interneten sem formai, sem jogi tekintetben;

d) nem megoldott nagy tömegű digitális szövegek tárolása, visszakeresése, szolgáltatása;